

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1999 • No. 1

19.4.1999

Julkaistu uudelleen 2002

Ilkka Korhonen

Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys
vuonna 1998

Suomen Pankki

Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Iikka Korhonen

Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998

Tiivistelmä

Taloudellinen kasvu hidastui useissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa viime vuonna, pääasiassa Länsi-Euroopan hitaahkon talouskasvun takia. Talouskasvun hidastumiseen on liittynyt työttömyyden nousu useimmissa maissa. Useissa KIE-maissa inflaatio hidastui selvästi viime vuonna, mutta oli silti selvästi nopeampaa kuin esimerkiksi EU-maissa. Lähes kaikissa KIE-maissa julkinen sektori oli viime vuonna alijäämäinen, mutta monet maat onnistuivat supistamaan vajeitaan edellisestä vuodesta. Ulkoinen tasapaino puolestaan heikkeni useimmissa KIE-maissa. Heikko ulkoinen kysyntä ja valuuttojen reaalin vahvistuminen hillitsivät vientiä.

Asiasanat: Keski- ja Itä-Eurooppa, talouskehitys, inflaatio, rahapolitiikka, finanssipolitiikka

Taloudellinen kasvu hidastui useissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa viime vuonna, pääasiassa Länsi-Euroopan hitaahkon talouskasvun takia, ja osaksi Venäjän epäedullisen kehityksen takia. Länsi-Eurooppa muodostaa KIE-maiden ylivoimaisesti suurimman vientimarkkinan. Talouskasvu hidastui Puolassa ja Slovakiassa. Toisaalta Romaniassa bruttokansantuote ei viime vuonna supistunut yhtä paljon kuin vuonna 1997, ja Unkarissa kasvu kiihtyi. Tsekissä bruttokansantuotteen muutos oli negatiivinen vuoden 1997 pienen nousun jälkeen, mutta Bulgariassa BKT:n kasvu oli varsin voimakasta kahden vuoden laman jälkeen.

Vaikka järjestelmämuutos alkoi useissa KIE-maissa jo lähes kymmenen vuotta sitten, on esimerkiksi yritysten yksityistäminen ja uudelleenjärjestely kesken kaikissa näissä maissa. Tsekin tapaus osoittaa, että yritystason uudistusten läpivieminen saattaa ajan mittaan vaarantaa myös makrotalouden ja pankkijärjestelmän vakauden. Niissä maissa, jotka ovat jo saavuttaneet makrotaloudellisen vakauden, on uudistusten pääpainon siirryttävä rakenteellisiin uudistuksiin ja yksityistämisen loppuunsaattamiseen.

1 Bruttokansantuotteen kasvu ja työllisyys

Viime vuonna bruttokansantuotteen kehitys oli varsin epäyhtenäistä Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Nopeinta kasvu oli Puolassa ja Unkarissa. Puolassa BKT:n kasvu oli ennakkotietojen mukaan 4.8 %, kun vuonna 1997 se oli 6.9 %. Unkarissa kasvu oli alustavien tietojen mukaan 5.2 %; kasvu kiihtyi edellisen vuoden 4.6 prosentista. Puolassa talouskasvu on jatkunut nopeana jo useita vuosia, ja viranomaiset kiristivät esimerkiksi rahapolitiikkaa selvästi vuoden 1997 jälkimmäisellä puoliskolla hillitäkseen kasvua. Osaksi talouskasvun hidastuminen johtuu talouspolitiikan kiristämisestä ja osaksi vientikysynnän supistumisesta. Unkarissa puolestaan jatkui toipuminen vuosien 1995 ja 1996 lamasta. Myös Sloveniassa kasvu kiihtyi edellisestä vuodesta, tosin hyvin vähän. Viime vuonna bruttokansantuote kasvoi 4.1 %,

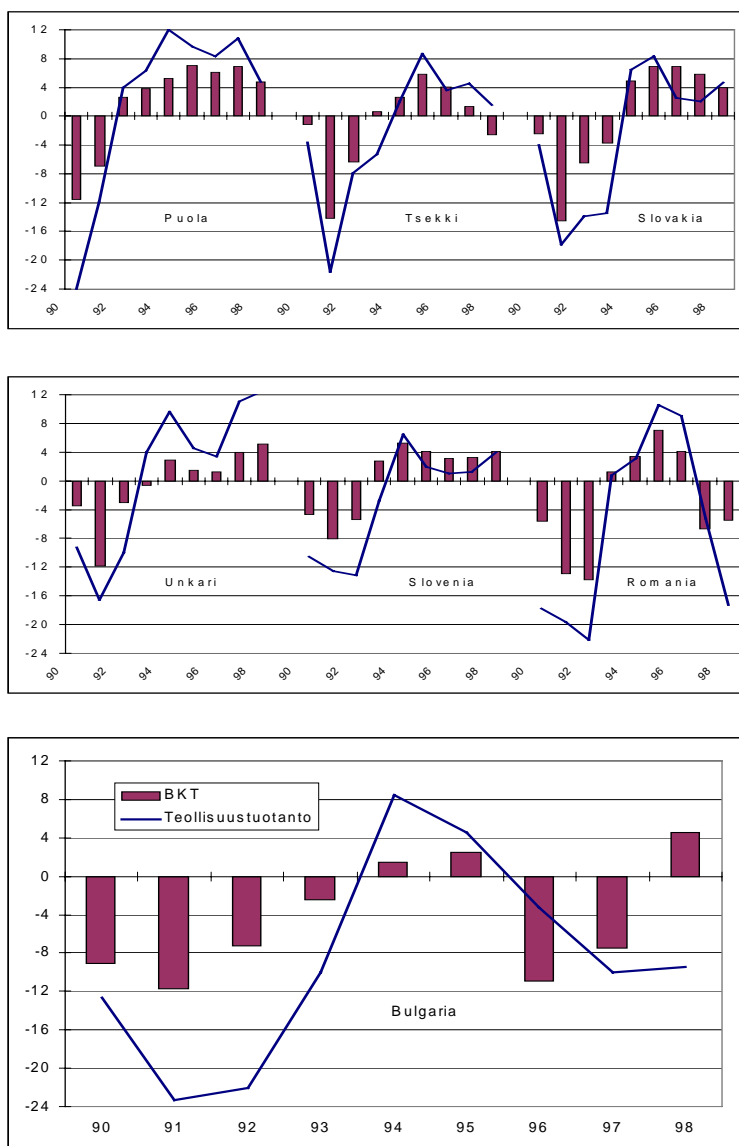
kun 1997 kasvu oli 3.8 %. Slovakiassa bruttokansantuotteen kasvu hidastui viime vuonna neljään prosenttiin (BKT kasvoi 6.5 % vuonna 1997). Slovakiassa nettoviennin supistuminen ja budjettivajeen supistaminen hidastivat kasvua. Bulgariassa talouskasvu alkoi viime vuonna uudelleen vuoden 1997 romahduksen jälkeen, ja BKT:n kasvu oli 4.5 % (–6.9 % vuonna 1997). Tsekin tasavallassa ja Romaniassa BKT:n muutos oli viime vuonna negatiivista. Romaniassa talouden supistuminen alkoi jo 1997, jolloin BKT supistui 6.6 %. Viime vuonna BKT:n muutos oli –5.5 %. Tsekin talous painui taantumaan 1997, mutta silloin BKT kasvoi vielä prosentin verran. Viime vuonna BKT:n muutos oli –2.6 %.¹ Kuviossa 1 on esitetty Keski- ja Itä-Euroopan maiden bruttokansantuotteiden ja teollisuustuotantojen muutokset vuosina 1990–1998.

Bulgariassa talouskasvun elpyminen oli varsin paljon yksityisen kulutuksen elpymisen varassa. Yksityinen kulutus kasvoi noin 10 %, mikä suurelta osalta johtuu talouden onnistuneesta vakauttamisesta vuoden 1997 kriisin jälkeen. Investoinnit kasvoivat noin 5 %.

Myös Puolassa, Unkarissa ja Slovakiassa kotimaisen kysynnän nousu oli vahvaa. Puolassa yksityisen kulutuksen ennakoitaan kasvaneen noin 5 %. Investointien kasvu oli noin 15 %. Sekä yksityisen kulutuksen että investointien kasvu ovat hidastuneet vuodesta 1997. Slovakiassa ja Unkarissa sekä yksityisen kulutuksen että investointien kasvu jäivät jonkin verran Puolan tasosta. Unkarissa yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyi vuoden 1997 yhdestä prosentista noin neljään prosenttiin. Yksityisen kulutuksen kasvu oli noin 4 % myös Slovakiassa, mutta siellä vuoden 1997 kasvu oli peräti 6.3 %. Sekä Unkarissa että varsinkin Slovakiassa kotimaisen kysynnän kasvu uhkaa ulkoista tasapainoa. Slovakiassa vaihtotaseen alijäämä

¹ Vuoden 1998 bruttokansantuotteen muutosluvut ovat BIS:n Economic Indicators for Eastern Europe –tilastojulkaisusta. Teollisuustuotannon luvut Kuviossa 1 on otettu samasta lähteestä. Yksityisen kulutuksen ja investointien arviot ovat Creditanstaltin Central European Quarterly III–IV/98-julkaisusta.

Kuvio 1 Bruttokansantuotteen ja teollisuustuotannon muutos 1990–1998, %

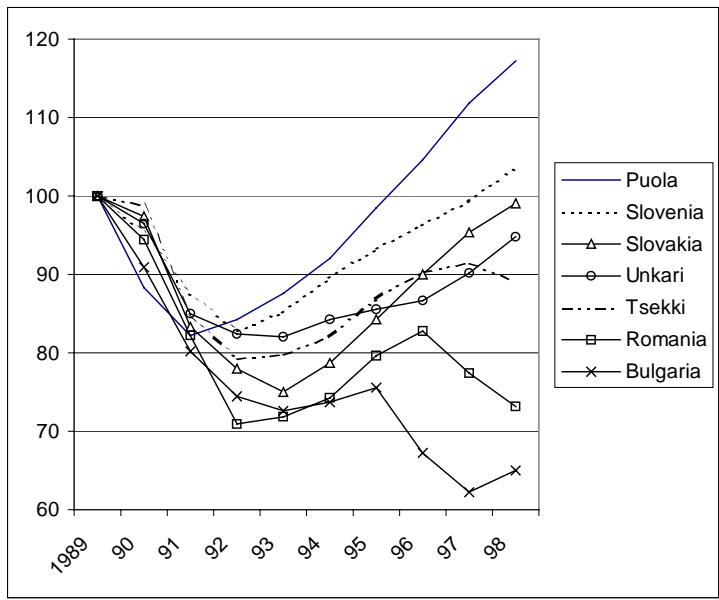
oli viime vuonna noin 10 % bruttokansantuotteesta.

Tsekin tasavallassa yksityinen kulutus supistui viime vuonna noin kaksi prosenttia. Myös investointien volyyymi putosi hieman. Esimerkiksi rakentamisen volyyymi supistui noin kuusi prosenttia edellisestä vuodesta.

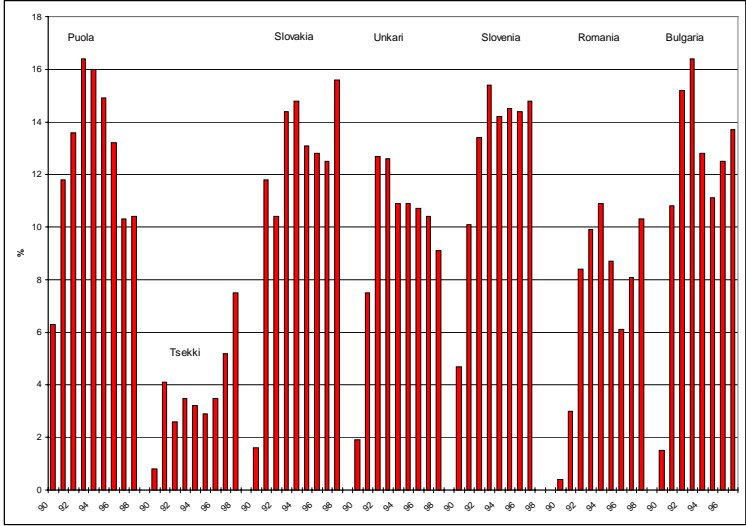
Romaniassa talous kriisiytyi varsin pahoin vuonna 1997, ja talouden supistuminen jatkuu. Hallitus ei ole onnistunut vakauttamaan taloutta, budjettivaje on pysynyt varsin korkeana eikä rakenteellisia uudistuksia ole viety

läpi vielä läheskään tarpeeksi. Yksityinen kulutus laski viime vuonna noin 4 % (vuonna 1997 -5.6 %), mutta investointien lasku näyttää pysähtyneen; toisaalta viime vuonna ei vielä näkynyt merkkejä investointien kasvustakaan. Kuviossa 2 esitetään Keski- ja Itä-Euroopan maiden bruttokansantuotteen kehitys vuoteen 1989 verrattuna. Yleisenä havaintona nähdään, että talouskasvu lähti uudelleen käyntiin 2–3 vuoden kuluttua talousuudistusten alkamisesta. Tämän jälkeen talouskasvu on kuitenkin ollut eri maissa varsin erilaista, ja ai-

Kuvio 2 Bruttokansantuote 1989–1998, 1989=100

Kuvio 3 Työttömyysasteet 1990–1998 (vuoden loppu)

noastaan Puola ja Slovenia olivat vuoteen 1998 mennessä ylittäneet vuoden 1989 BKT:n tason Slovakian ollessa varsin lähellä tätä.² Kuviosta voidaan myös havaita, että kasvun jatkuminen järjestelmämuutoksen liittyvän tuotannon supistumisen päättymisen jälkeen ei ole itsensänselvää. Esimerkiksi Romaniassa ja Bulgariassa poliittiset ja taloudelliset ongelmat kärjistyivät vuosina 1996 ja 1997, mutta Bulgariassa talouden vakauttaminen näyttää onnistuneen valuuttakatejärjestelmän (currency board) käyttöönoton jälkeen.

Järjestelmämuutokseen komentotaloudesta markkinatalouteen on myös Keski- ja Itä-Euroopan maissa liittynyt talouksien radikaali rakennemuutos. Paitsi että taloudellinen toiminta on pääosin siirtynyt julkiselta sektorilta yksityiselle, on koko talouden rakenne muuttunut. Erityisesti teollisuuden osuus kokonaistuotannosta on vähentynyt komentotalouden ajanjaksoon verrattuna, ja vastaavasti palveluiden osuus on selvästi kasvanut. Maatalouden osuus tuotannosta ja etenkin työvoimasta on supistunut.

Tälle vuodelle Keski- ja Itä-Euroopan maille ennustetaan yleensä hieman hitaampaa kasvua. Puolassa talouskasvun odotetaan jatkuvan suhteellisen nopeana, ennusteet tämän vuoden BKT:n kasvulle ovat yleensä neljän ja viiden prosentin välillä. Unkarille ennustetaan yhtä nopeaa kasvua kuin Puolalle. Sloveniassa kasvu jäänee hieman Puolan ja Unkarin luvuista. Sen sijaan Slovakiassa kasvun odotetaan hidastuvan selvästi. Bruttokansantuotteen kasvu jäänee lähelle yhtä prosenttia. Ulkoinen epätasapaino on tällä hetkellä niin suuri, että sen supistaminen on talouspolitiikan ensisijainen tehtävä. Tsekin tasavallan ennusteiden hajonta on selvästi suurempi kuin useimpien muiden maiden kohdalla. Jotkut ennusteet povaavat BKT:n jatkavan supistumistaan tänä

² Vertailtaessa bruttokansantuotelukuja eri vuosilta on kuitenkin otettava huomioon, että tilastointikäytännöt ovat aivan varmasti muuttuneet. Esimerkiksi komentotaloudessa yrityksillä oli insentiivi ilmoittaa todellisia tuotantolukuja suuremmat luvut viranomaisille, kun taas nykyään insentiivi saattaa olla toisensuuntainen verotuksen takia. Lisäksi tuotantorakenteen ja tuotteiden laadun erittäin suuri muutos tekee suorat vertailut esimerkiksi vuosien 1989 ja 1998 välillä hyvin vaikeiksi.

vuonna, kun taas joidenkin ennusteiden mukaan BKT:n kasvu saattaisi olla lähellä kahta prosenttia. Romaniassa BKT:n supistumisen odotetaan edelleen jatkuvan, vaikkakaan ei yhtä jyrkkänä kuin viime vuonna. Bulgariassa talouskasvu jatkuu onnistuneen vakauttamisen jälkeen, BKT:n kasvun odotetaan olevan kahden ja kolmen prosentin välillä.

Yleisesti ottaen talousuudistusten alku merkitsi rekisteröidyn työttömyyden kasvua Keski- ja Itä-Euroopan maissa yritysten rationalisoidessa toimintojaan. Tämän jälkeen työttömyys aleni useissa KIE-maissa, mutta viime vuonna työttömyys oli taas nousussa hidastuneen talouskasvun takia.³ Kuviossa 3 on esitetty Keski- ja Itä-Euroopan maiden työttömyysasteet. (Kaikkien KIE-maiden viime vuoden työttömyysluvut ovat vuoden lopun havaintoja.)

Usean vuoden ajan merkittävimmän poikkeuksen kasvaneen työttömyyden sääntöön muodosti Tsekin tasavalta, jossa työttömyysaste pysytteli hyvin alhaisella tasolla, 3 ja 4 prosentin välillä. Vuoden 1997 talouskriisin jälkeen se on kuitenkin noussut nopeasti, ja viime vuoden lopussa työttömyysaste oli 7.5 %. Talouskriisi paljasti myös osaltaan sen, että Tsekissä talouden rakenteelliset uudistukset eivät olleet edenneet niin pitkälle kuin monet olivat luulleet. Osaltaan työvoiman vähentäminen tapahtuu siis Tsekissä vain myöhemmin kuin muissa KIE-maissa. Viime vuonna ainoa Keski- ja Itä-Euroopan maa, jossa työttömyys ei kasvanut, oli Unkari. Siellä työttömyysaste laski nopean talouskasvun siivittämänä 9.1 prosenttiin (10.4 % vuonna 1997). Keski- ja Itä-Euroopan maiden korkeimmat työttömyysasteet löytyivät viime vuoden lopulla Slovakiasta ja Sloveniasta. Slovakiassa työttömyysaste nousi vuoden loppupuolen taantuman myötä 15.6 prosenttiin vuoden 1997 lopun 12.5 prosentista. Sloveniassa työttömyysaste on noussut hitaasti vuodesta 1994 lähtien ja viime vuoden lopussa se oli 14.8 %.

Bulgariassa työttömyysaste nousi vuonna 1997 talouskriisin siivittämänä 13.7 prosenttiin, mutta viime vuonna taloudellisen toi-

³ Työttömyysasteet EBRD:n Transition Report 1997 –kirjasta sekä BIS:n Economic Indicators for Eastern Europe –tilastojulkaisusta.

meliaisuuden pirstyminen nosti myös työllisyyttä. Työttömyysaste on kuitenkin edelleen varsin korkea, 12.2 %. Romaniassa työttömyys nousi suhteellisen nopeasti talousuudistusten alkuvuosina. Korkeimmillaan työttömyysaste oli vuonna 1994, jolloin se nousi 11 prosenttiin. Tämän jälkeen työttömyysaste laski nopeasti, mutta vuonna 1997 talousvaikeudet alkoivat nostamaan työttömien määrää, ja viime vuoden lopussa työttömyysaste oli jo 10.3 %. Puolassa työttömyys nousi huippuunsa jo vuonna 1993, ja sen jälkeen se on alentunut selvästi. Viime vuoden aikana aleneminen kuitenkin pysähtyi, ja vuoden lopussa työttömyysaste oli 10.4 %, eli se nousi aavistuksen vuoden 1997 lopusta.

2 Finanssipolitiikka

Vaikka monet Keski- ja Itä-Euroopan maat kiristivät finanssipolitiikkaansa viime vuonna, valtiontaloudet pysyivät edelleen yleisesti alijäämäisinä. Suurin alijäämä viime vuonna oli Unkarissa, jossa valtiontalouden alijäämä oli yli viisi prosenttia bruttokansantuotteesta. Koko julkisen sektorin alijäämä lähenteli seitsemää prosenttia BKT:sta. Osaksi tämä suuri alijäämä johtui vuoden lopussa tapahtuneesta Postabankin pelastusoperaatiosta. Unkarissa finanssipolitiikka löyheni selvästi jo vuonna 1997, jolloin alijäämä repesi neljään prosenttiin. Löysä finanssipolitiikka on osaltaan kiihdyttänyt talouskasvua nostamalla kotimaista kysyntää, mutta samaan aikaan Unkarin ulkoinen tasapaino on selvästi horjumassa. Tälle vuodelle Unkarin hallitus ennustaa julkisen sektorin alijäämäksi noin 3.5 % bruttokansantuotteesta.

Seuraavaksi suurimmat julkisen sektorin alijäämät olivat viime vuonna Romanialla ja Slovakialla. Molempien alijäämät olivat noin 2.5 % bruttokansantuotteesta. Molemmat maat onnistuivat pienentämään vajeitaan viime vuonna, Slovakia jopa erittäin paljon. Vuonna 1997 sen julkisen sektorin alijäämä oli lähes kuusi prosenttia BKT:sta. Talouskasvun hidastuminen johtuu siis osaltaan myös finanssipolitiikan kiristymisestä.

Sloveniassa julkisen sektorin tasapaino ei ole missään vaiheessa ollut samalla tavalla uhattuna kuin useimmissa muissa siirtymätalouksissa. Järjestelmämuutoksen alusta vuoteen 1996 Slovenian julkinen sektori oli käytännöllisesti katsoen tasapainossa. Vuonna 1997 julkisen sektorin alijäämä oli 1.1 prosenttia bruttokansantuotteesta ja viime vuonna se oli samaa suuruusluokkaa.

Sekä Tsekissä että Puolassa julkisen sektorin tasapaino heikkeni viime vuonna hieman. Tsekissä valtiontalouden alijäämä oli hieman yli 1.5 % BKT:sta (vuonna 1997 yhden prosentin alijäämä). Puolassa alijäämä oli 2.5 % (vuonna 1997 1.3 %).

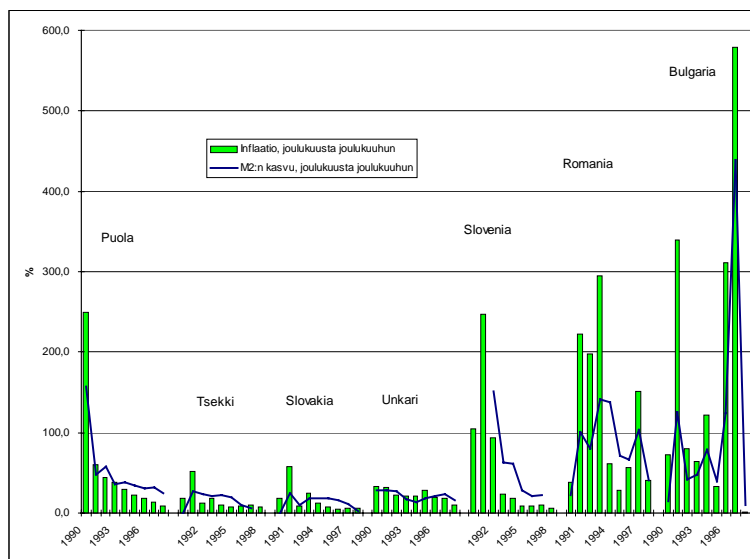
Bulgaria oli viime vuonna ainoa Keski- ja Itä-Euroopan maa, jonka julkinen sektori oli ylijäämäinen. Ylijäämä oli noin prosentin verran bruttokansantuotteesta. Talouden nopea ja voimakas elpyminen on lisännyt verotuloja.

3 Rahapolitiikka ja inflaatio

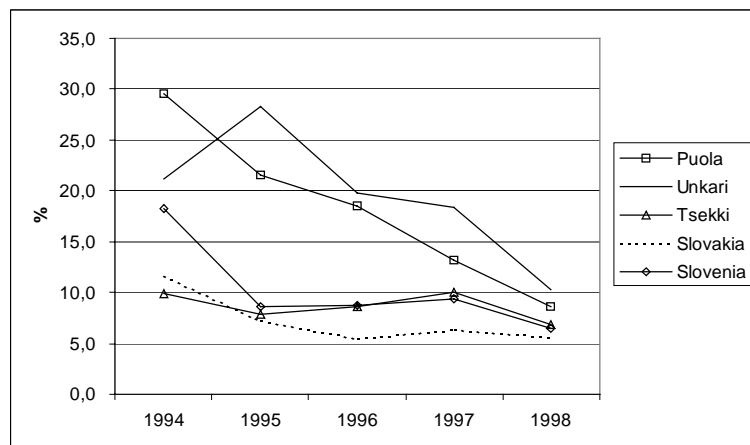
Myös raha- ja valuuttakurssipolitiikassa Keski- ja Itä-Euroopan maat eroavat toisistaan suuresti, sekä menetelmien että tuloksien suhteen. Viime vuosien aikana suuntaus valuuttakurssipolitiikassa näyttää olleen kohti kelluvia kurseja, vaikkakin Bulgaria muodostaa tässä suhteessa poikkeuksen. Kuviossa 4 esitetään rahan määrän (M2) muutokset ja inflaatio kaikissa KIE-maissa vuosina 1990–1998. Kuviossa 5 on puolestaan viiden talousuudistuksissaan pitkällä ehtineen maan inflaatiot 1994–1998.

Unkarissa ja Puolassa keskuspankit jatkoivat crawling peg –valuuttakurssijärjestelmää, jossa valuutta heikkenee ennalta ilmoitetulla tavalla. Tällöin valuutan heikentymisvauhti myös määrää hyvin pitkälle inflaatiovauhdin, ainakin avoimella sektorilla. Puolan keskuspankki nosti vuoden 1997 lopulla diskonttokorkoaan useaan otteeseen hillitäkseen talouskasvua ja estääkseen ulkoisen tasapainon heikkenemisen. Talouskasvun heikentyessä keskuspankki muutti politiikkaansa marraskuussa 1998 ja ryhtyi laskemaan diskonttokorkoa. Keskimäärin kuluttajahinnat nousivat viime vuonna 11.8 %, kun 1997 inflaatio oli 15.7 %. Joulukuussa 1998 vuotuinen

Kuvio 4 Rahan määrä ja inflaatio 1990–1998

Kuvio 5 Inflaatio 1994–1998 viidessä KIE-maassa

inflaatio oli enää 8.6 %. Myös Unkarissa inflaatio hidastui viime vuonna. Keskimääräinen inflaatio oli viime vuonna 14.3 % (edellisenä vuonna 18.3 %). Joulukuussa inflaatio oli enää 10.3 %.

Keski- ja Itä-Euroopan siirtymätalouksien joukossa Slovakian ja Slovenian inflaatiot olivat viime vuonna kaikkein alhaisimmat. Slovakiassa keskimääräinen inflaatio oli 6.7 % ja Sloveniassa 7.9 %. Slovakiassa inflaatio kiihtyi hieman edellisestä vuodesta, jolloin se

oli 6.1 %. Tänä vuonna inflaation odotetaan kiihtyvän edelleen, koska vuoden alussa monien julkisten palveluiden hintoja nostettiin jopa 30 %. Joulukuussa vuosi-inflaatio oli 5.6 %, mutta tammikuussa jo 6.8 %. Sloveniassa inflaatio hidastui hieman vuoden 1997 8.4 prosentista. Joulukuussa vuosi-inflaatio oli 7.5 %.

Sekä Bulgariassa että Romaniassa keskimääräinen inflaatio laski viime vuonna merkittävästi. Bulgaria koki vuoden 1997 alku- puolella hyperinflaation, ja tämän takia kulut-

tajahintojen keskimääräinen muutos oli silloin peräti 1082 %. Viime vuonna inflaatio oli enää 22.3 %. Vuoden 1997 heinäkuussa käyttöön otettu valuuttakatejärjestelmä (currency board) on vakauttanut valuutan ja inflaation varsin tehokkaasti. Joulukuussa vuosi-inflaatio oli tasan yksi prosentti. Romaniassa keskimääräinen inflaatio oli 59.1 %, ja vuosi-inflaatio joulukuussa 40.6 %. Inflaation hidastuminen ei kuitenkaan liene pysyvää, sillä Romanian leu on heikentynyt alkuvuoden aikana selvästi.

Slovenian ohella ainoa KIE-maa, jossa inflaatio kiihtyi viime vuonna, oli Tsekki. Keskimääräinen inflaatio oli 10.7 % (vuonna 1997 8.5 %). Joulukuussa vuosi-inflaatio oli kuitenkin laskenut jo 6.8 prosenttiin. Osaksi viime vuoden korkeahko inflaatio johtui joidenkin hallinnollisten hintojen nostosta kesällä 1998.

Useassa Keski- ja Itä-Euroopan siirtymätaloudessa viime vuonna koettuihin talousongelmiin on liittynyt jonkinasteinen kriisi rahoitussektorilla. Tsekin tasavallassa vuonna 1997 alkanut talouden supistuminen on vaikeuttanut myös pankkien asemaa, ja järjestelmättömien luottojen määrä on noussut varsin korkeaksi.

Bulgariassa talouskriisiin liittyi myös pankkikriisi. Vaikka valuuttakatejärjestelmä näyttää palauttaneen jossain määrin uskon myös pankkisektoriin, ei Bulgarian pankkijärjestelmä ole vielä muiden KIE-maiden tasolla. Myös Romaniassa pankkisektorin kunto on hyvin heikko. Unkarissa puolestaan valtio joutui pääomittamaan viime vuonna kahta suurta pankkia.

Taulukko 1 Keski- ja Itä-Euroopan maiden valuuttakurssijärjestelmät

	Valuutan nimi ja lyhenne	Valuuttakurssijärjestelmä	Ankkurivaluutta
Bulgaria	lev (BGL)	kiinteä valuuttakurssi (valuuttakatejärjestelmä)	EUR
Puola	zloty (PLZ)	crawling peg, zloty heikkenee 0.5 % kuukaudessa; vaihteluväli keskuskurssin ympärillä ± 12.5 %	valuuttakori, jossa 55 % EUR ja 45 % USD
Romania	leu (ROL)	kelluva valuuttakurssi	–
Slovakia	kruunu (SKK)	kelluva valuuttakurssi	–
Slovenia	tolar (SIT)	kelluva valuuttakurssi	–
Tsekki	kruunu (CZK)	kelluva valuuttakurssi	–
Unkari	forinti (HUF)	crawling peg, forintti heikkenee 0.6 % kuukaudessa; vaihteluväli keskuskurssin ympärillä ± 4.5 %	valuuttakori, jossa 70 % EUR ja 30 % USD

4 Ulkomaankauppa ja vaihtotase

Viime vuonna kauppataseiden vajeet kasvoivat useimmissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Länsi-Euroopan maiden hidastunut talouskasvu supisti vientiä. Lisäksi monissa KIE-maissa kotimainen kysyntä kasvoi viime vuonna. Kuviossa 6 esitetään Keski- ja Itä-Euroopan maiden vaihtotaseiden vajeet sekä miljardeissa

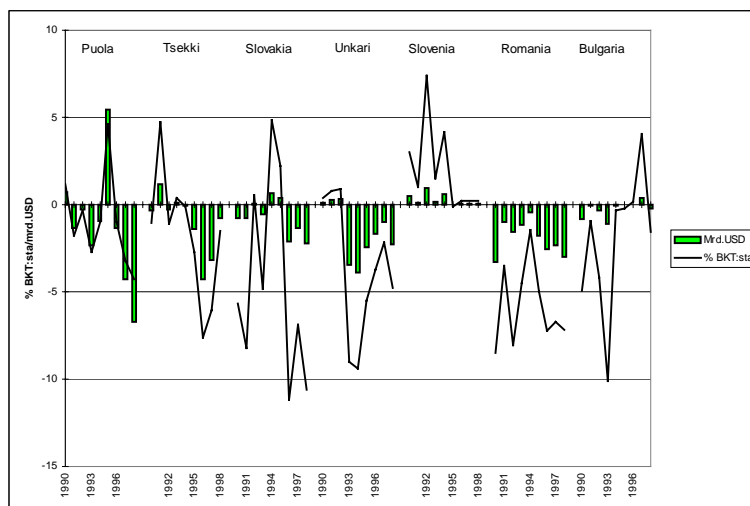
dollareissa että prosentteina bruttokansantuotteesta. Euroopan Unioni on edelleen KIE-maiden suurin yksittäinen kauppakumppani. Viennistä lähes 40 % menee EU-maihin; tuonin puolella osuus on hieman pienempi.

Vuonna 1997 Bulgarian talouskriisi ja siihen liittyvä kotimaisen kysynnän supistuminen olivat niin voimakkaita, että sekä kauppatase että vaihtotase olivat ylijäämäisiä. Viime vuonna taloudellisen toimeliaisuuden elpymisen kasvatti tuonin arvoa, kun taas vienti

supistui jonkin verran. Viennin supistuminen johtui sekä Venäjän kriisistä että EU-maiden hitaasta kasvusta. Viennin arvo oli 4.6 miljardia dollaria (vuonna 1997 4.9 miljardia) ja tuonnin 5 miljardia dollaria (4.9 miljardia).

Vaihtotaseen alijäämä oli 200 miljoonaa dollaria eli 1.6 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 1997 vaihtotase oli talouskriisin takia yli neljä prosenttia ylijäämäinen.

Kuvio 6 Vaihtotaseen vajeet

Romaniassa kotimaisen kysynnän supistuminen ei ole parantanut ulkoista tasapainoa. Viime vuonna viennin arvo oli 8.4 miljardia dollaria, ja tuonnin 12 miljardia. Vuodesta 1997 viennin arvo on pysynyt ennallaan, mutta tuonnin arvo on noussut kuusi prosenttia. Vaihtotaseen alijäämä oli kolme miljardia dollaria (vuonna 1997 2.3 miljardia) eli noin 7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä oli jo kolmas perättäinen vuosi, jolloin Romanian vaihtotaseen alijäämä oli näin suuri.

Tšekissä ulkoinen tasapaino on korjaantunut nopeasti vuoden 1997 devalvaation ja kotimaisen kysynnän supistumisen jälkeen. Viennin arvo oli viime vuonna 26.4 miljardia dollaria, ja vuodesta 1997 kasvua oli 16 %. Tuonti oli 28.9 miljardia dollaria (kasvua 6.5 %). Vaihtotaseen alijäämä oli 800 miljoonaa dollaria eli 1.5 % BKT:sta. Vuonna 1997 vaihtotaseen alijäämä oli vielä yli kuusi prosenttia bruttokansantuotteesta. Tšekissä vaihtotaseen alijäämä on vuodesta 1995 ollut selvästi pienempi kuin kauppataseen ylijäämä, mikä on johtunut etenkin Tsekin suosioista matkailukohteena.

Slovakia on kärsinyt ulkomaankaupan vakavasta epätasapainosta jo kolmen vuoden ajan. Vaihtotaseen alijäämä oli viime vuonna 2.2 miljardia dollaria eli peräti 10.6 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 1997 alijäämä oli 7 % BKT:sta. Viennin arvo oli 10.7 miljardia dollaria ja tuonnin 13 miljardia. Sekä vienti että tuonti kasvoivat noin 11 % viime vuonna. Hallitus pyrkii supistamaan ulkoista epätasapainoa tänä vuonna mm. kiristämällä finanssipolitiikkaa.

Sloveniassa vaihtotase on pysynyt ylijäämäisenä talousuudistusten alusta lähtien, ainoan poikkeuksen muodostaa vuosi 1995, jolloin alijäämä oli 23 miljoonaa dollaria. Viime vuonna Slovenian vienti oli noin 9 miljardia dollaria ja tuonti 10 miljardia. Vienti kasvoi vuodesta 1997 lähes yhdeksän ja tuonti lähes seitsemän prosenttia. Vaihtotaseen ylijäämä oli puolestaan noin 40 miljoonaa dollaria eli 0.2 % BKT:sta. Palvelutase on selvästi ylijäämäinen, pääasiassa turismin takia.

Unkarissa vaihtotaseen alijäämä saavutti huippunsa vuonna 1994, jolloin se oli 9.4 % bruttokansantuotteesta. Talouspolitiikkaa ki-

ristämällä Unkari onnistui supistamaan alijäämän 2.2 prosenttiin vuonna 1997, mutta viime vuonna elpynyt kotimainen kysyntä kasvatti taas alijäämää, joka oli 2.3 miljardia dollaria eli 4.8 % BKT:sta. Viennin arvo oli 22.6 miljardia dollaria ja tuonnin 25.4 miljardia. Viennin arvo kasvoi viime vuonna 18 % ja tuonnin 20 %. Jos kotimainen kysyntä jatkuu voimakkaana, ulkoinen tasapaino saattaa heikentyä tänä vuonna edelleen.

Puolassa sekä kauppaa- että vaihtotaseeseen alijäämät jatkoivat kasvuaan viime vuonna. Virallisissa tilastoissa viennin arvo kasvoi viime vuonna 9 % 28 miljardiin dollariin, mutta tuonnin arvo lähes 14 % 48

miljardiin. Puolassa rekisteröimätön rajakauppa on kuitenkin selvästi ylijäämäistä, ja tämän kaupan ylijäämän arvellaan olleen noin kuusi miljardia dollaria. Vaihtotaseen alijäämä (jossa on siis otettu huomioon rajakauppa) oli viime vuonna 6.7 miljardia dollaria eli 4.3 % bruttokansantuotteesta. Tämä on suurin alijäämä talousuudistusten alkamisen jälkeen. Puolan pitkään jatkunut talouskasvu on kasvattanut sekä kulutus- että investointitavaroiden tuontia, ja zlotyn reaalin vahvistuminen on ilmeisesti häntannut vientiyrityksiä.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janáčková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan taloussuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospainet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksei Tkatchenko **Pienyrittäjäisyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksei Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Taloussintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.